

OPETUSMINISTERIÖLLE

Asia: lausunto keskustelumuistiosta ”Tekijänoikeuden suuntavivoja”

Kiitämme opetusministeriötä mahdollisuudesta antaa keskustelumuistion ”Tekijänoikeuden suuntavivoja” pohjalta kirjallinen lausunto tekijänoikeuslainsäädännön ja tekijänoikeusjärjestelmän kehittämisestä. Pidämme erittäin tärkeänä, että keskustelumuistion pohjalta käytävä ajatustenvaihto johtaisi sellaisiin johtopäätöksiin, joita ministeriö ja toimikautensa aloittanut hallitus voisivat käyttää linjanvetojen ja ratkaisujen tukena.

Opetusministeriö on käsitellyt muistiossaan tekijänoikeusjärjestelmää varsin kattavasti. Keskitymme tässä ainoastaan muutamiin, tieto- ja oppikirjailijoiden kannalta keskeisiin kysymyksiin. Haluamme jatkaa keskustelua, kun tekijänoikeuden kehittämisen suuntaviivat tarkentuvat.

Yhdistyksemme haluaa kiinnittää opetusministeriön huomiota erityisesti seuraaviin seikkoihin:

1. Toimivan lainauskorvausjärjestelmän pikainen kehittäminen. Opetus- ja tutkimuskirjastojen poistaminen tekijänoikeuslain 19 §:n poikkeusten piiristä. Lainauskorvaukseen varattavan määrärahan korottaminen pohjoismaiselle tasolle.
2. Hyvitysmaksujärjestelmän kehittäminen. Teoslajien tasavertainen kohtelu. Hyvitysmaksujärjestelmän piiriin kuuluvien laitteiden määrän laajentaminen.
3. ”Vanhojen” tekijänoikeuden luovutusopimusten soveltaminen teosten hyödyntämiseen uusissa teknologisissa järjestelmissä.

Suomi on ainoa maa, jossa tehdään suomenkielistä oppi- ja tietokirjallisuutta. Tieto- ja oppikirjailijoiden työ rikastuttaa merkittävästi suomalaista kulttuuria. Suomalaisen opetuksen ja sivistyksen säilyminen elinvoimaisena edellyttää, että Suomessa on mahdollista kirjoittaa ja julkaista korkeatasoista tieto- ja oppikirjallisuutta.

Kirjallisuuden tekijöitä on pyritty tukemaan ja heidän teostensa käyttöä hyvirtämään kirjastoapuraha- sekä lainauskorvausjärjestelmällä. Oppi- ja tietokirjallisuus ei kuitenkaan ole yhdenvertaisessa asemassa muun kirjallisuuden kanssa lainauskorvausjärjestelmän alueella.

Lainauskorvauksen ulkopuolelle on tekijänoikeuslain 19 §:ssä jätetty lainaaminen opetus- ja tutkimuskirjastoista. Oppi- ja tietokirjallisuutta lainataan merkittävässä määrin juuri tällaisista kirjastoista.

Yhdistyksemme kannan mukaan lainsäädännön tämänhetkinen tilanne on syrjivä oppi- ja tietokirjailijoiden kannalta. Sivistysvaliokunta on todennut (SiVM 15/2006), että on välttämätöntä saattaa opetus- ja tutkimustoimintaa palvelevat kirjastot korvausoikeuden piiriin ja eduskunta on vastauksessaan (EV 226/2006) edellyttänyt, että valtion talousarviossa osoitetaan lisämääräraha, jolla mahdollistetaan opetus- ja tutkimuskirjastojen ottaminen tekijänoikeuslain 19 §:n lainauskorvauksen piiriin.

Mielestämme lainsäädäntöä tulisi pikaisesti muuttaa sivistysvaliokunnan ja eduskunnan esittämään suuntaan. Lisäksi lainauskorvaukseen varattavan määrärahan kokonaismäärä on huomattavasti alhaisempi kuin muissa pohjoismaissa. Yhdistyksemme mielestä lainauskorvaukseen tarkoitettu määräraha tulisi nostaa pohjoismaiselle tasolle.

Hyvitysmaksujärjestelmän avulla tekijän saavat hyvitystä siitä taloudellisesta menetyksestä, jota yksityinen kopiointi heille aiheuttaa. Hyvitysmaksua suoritetaan erilaisista tallennusaluustoista. Teknologisen kehityksen myötä tällaisten tallennusaluustojen määrä on kasvanut ja enenevässä määrin myös kirjallista materiaalia tallennetaan niille. Kirjallisen aineiston osalta tämä johtuu ennen kaikkea siitä, että aikaisemmin vain painetussa muodossa ollut kirjallisuus on nykyään saatavissa ja tallennettavissa digitaalisesti teoksen laadun siitä kärsimättä.

Kuluttajille ja laitevalmistajille koituu merkittävää hyötyä yksityisen kopioinnin tuottamasta teosten paremmasta käytettävyydestä. Kuluttajille koitua hyötyä saa heidät hankkimaan yhä uusia tallentamisen mahdollistavia laitteita. Selvää on, että myös tietokirjallisia teoksia kopioidaan yksityisessä piirissä.

Tieto- ja oppikirjan tekijöille ei ole kuitenkaan toistaiseksi kohdistettu osuutta vuosittain jaettavista hyvitysmaksuvaroista kyseisen alan tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin jaettavaksi. Kirjallisuuslajien yhdenvertaisen kohtelun toteutumiseksi edellytämme, että tietokirjallisuus tulee yhdeksi hyvitysmaksuvaroja vastaanottavaksi tahoksi.

Opetusministeriön tulisi myös harkita, miten tieto- ja oppikirjan tekijöille voitaisiin korvata sitä aikaisemmilta vuosilta tapahtunutta menetystä, joka on aiheutunut siitä, että kyseinen oikeudenomistajaryhmä on ollut kokonaan yhteisiin tarkoituksiin jaettavien korvausosuuksien ulkopuolella.

Yksityistä kopiointia kompensoivan hyvitysmaksujärjestelmän ulkopuolella tallennusaluistoina ovat yhä esimerkiksi tietokoneiden kovalevyt ja muistitikut. Näille alustoille kopioidaan kuitenkin jatkuvasti tekijänoikeudella suojattua materiaalia, kuten oppi- ja tietokirjallisuutta. Teknologian kehityksen myötä hyvitysmaksun piiriin kuuluvien tallennusaluistojen määrää tulee yhdistyksemme mukaan laajentaa.

Opetusministeriön keskustelumuistion kysymys [37] pohtii ”vanhojen” lähetyssopimusten ja uusien lähetyssopimusten välistä suhdetta. Missä määrin vanhat lähetyssopimukset kattaisivat lähettämisen uusissa lähetyssopimuksissa. Tekijänoikeudessa ja erityisesti tekijänoikeuden luovutus sopimuksissa on noudatettu ns. suppean tulkinnan periaatetta. Periaatteen mukaan luovutuksensaajalle siirtyvät vain ne oikeudet hyödyntää teosta, joista sopimuksessa on määrätty. Sopimukset eivät myöskään automaattisesti kata uusia teknologioita.

Tätä tekijänoikeuksien luovutuksessa vallitsevaa suppean tulkinnan periaatetta tulisi selkeyttää siltä osin, että ilman eri määräystä luovutus sopimukset eivät sisällä uusia teosten hyödyntämistapoja. Suppean tulkinnan vastaisten käytäntöjen yleistymisen lähetystoiminnassa vaikuttaisi haitallisesti myös muihin tekijänoikeuden piirissä toimivien alojen toimintamalleihin.

Oppi- ja tietokirjallisuuden piirissä tällainen haitallinen vaikutus olisi tekijöiden kannalta täysin kohtuutonta. Tällainen kehityssuunta muuttaisi tekijänoikeuden käyttäjien oikeudeksi. Tekijänoikeutensa luovuttavat tekijät eivät tällöin voisi tietää, millä kaikilla tavoilla luovutuksensaaja tulee heidän teoksiaan hyödyntämään.

Helsingissä 22. toukokuuta 2007

Pirjo Hiidenmaa, puheenjohtaja

Jukka-Pekka Pietiäinen, toiminnanjohtaja